

МАСОВІ КОМУНІКАЦІЇ ЗА КОРДОНОМ

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2025: 56; 136–147 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2025.56.13175>

УДК 316.774-046.44:323.285-054.72(4-15)

МЕДІЙНІ ТА ІДЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ПРОБЛЕМИ ІМІГРАЦІЇ У ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ: ПОГЛЯД ДУГЛАСА МЮРРЕЯ

Тарас Лильо

Львівський національний університет імені Івана Франка,

вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: taras.lylo@lnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1673-6648>

У статті досліджено медійні та ідеологічні аспекти висвітлення проблем імміграції, зокрема терористичних актів, вчинених іммігрантами у кількох західноєвропейських країнах. Розглянуто причини замовчування інформації про виконавців терористичних актів, проблему «тиранії каяття», загрозу ідентичностям європейських народів. Також зосереджено увагу на проімміграційних ідеологемах та міфологемах, які у своїй книжці «Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам» аналізує один із редакторів консервативного тижневика «The Spectator» Дуглас Мюррей.

Ключові слова: імміграція, медіа, медіаонтологія, ідеологема, міфологема, ідентичність, іслам, Дуглас Мюррей.

Постановка проблеми. 20 грудня 2024 року в місті Магдебург автомобіль в'їхав у відвідувачів різдвяного ярмарку. Загинуло п'ять осіб, понад двісті людей травмовано. Нападник – Талеба Аль-Абдулмохсен, лікар-психіатр і біженець із Саудівської Аравії, який проживав у Бернбурзі й працював у місцевій клініці виправної установи. Ця трагічна подія стала ще одним тестом на готовність медіа об'єктивно і, що не менш важливо, справедливо висвітлювати проблему нападів іммігрантів (чи їхніх, народжених у Європі, нащадків) на місцеве населення. Попередній, пов'язаний з новорічними нападами на жінок у 2016 році в Кельні та інших містах ФРН, тест на оперативне й адекватне інформування громадськості німецькі медіа не склали. Ситуація повторилася й після того, як у грудні 2016 року терорист в'їхав у натовп на різдвяному ярмарку на площі Брайтшайдплац у Берліні.

Для німецьких журналістів та більшості політиків поведінка іммігрантів є доволі чутливою темою, що засвідчує обережність, з якою медіа повідомляли про теракт у Магдебурзі. Наприклад, навіть через дев'ять годин після наїзду на відвідувачів

ярмарку тижневик «Der Spiegel»¹ публікує новину про цю криваву подію під рубрикою з дуже обережним формулюванням «Мабуть, напад» («Offenbar Anschlag»). 22 грудня «Die Zeit» теж однозначно не констатує теракт, а відсторонено зазначає, що «автомобіль в'їхав у натовп на різдвяному ярмарку в Магдебурзі, влада називає це нападом»².

Аналіз публікацій на сайті Другого каналу німецького телебачення (ZDF) у перші дні після теракту дає підстави стверджувати про низку типових маніпулятивних прийомів. По-перше, було застосовано *тенденційне балансування інформації*. У публікації «Демонстрація AfD³ і контрпротести в Магдебурзі»⁴ зазначено, що прихильники «Альтернативи для Німеччини» вийшли на демонстрацію на Соборній площі Магдебурга, під час якої лунали вигуки «депортація». Далі йдеться про кілька контрдemonстрацій, зокрема про віче під гаслом «Ми сумуємо / Не даймо шанс ненависті!... Ні фашизму!». Таким чином протестні настрої в німецькому суспільстві автор цього тексту намагався звести до рівня політичної кон'юнктури, тобто до рівня таких одіозних політиків, як лідери «Альтернативи для Німеччини» Аліса Вайдель та Тіно Хрупалла, якого тижневик «The Economist»⁵ зарахував до групи корисних ідіотів Путіна після того, як він у травні 2023 року на прийомі в посольстві РФ у Берліні з нагоди так званого Дня Перемоги з'явився зі значком російського прапора. Таким чином, згадані настрої вилучають з контексту серйозних політичних проблем-викликів (і, як наслідок, невідкладних рішень), які різко загострилися впродовж останніх десятиліть. Окрім того, прив'язка до фашизму є однією з типових ознак моделювання образу ворога, коли критиків імміграційної політики німецького уряду зараховують до прибічників нацизму (тут коректно казати саме нацизму, а не фашизму) за принципом асинхронної аргументації, в якій негативно маркований противник зображений без врахування динаміки історії.

По-друге, аналіз більшості публікацій ZDF у перші дні після терористичного акту свідчить про ще один маніпулятивний прийом – зміщення аргументаційних акцентів, за яким проглядається небажання аналізувати причини нападу на учасників різдвяного ярмарку. Ось заголовки матеріалів на сайті Другого каналу німецького телебачення⁶: «У Магдебурзі почастішали напади на іммігрантів», «Критика концепції безпеки та роботи поліції», «Архієпископ Падерборна: не дозволяйте страху вас паралізувати», «Єпископ Бетцінг закликає до відповідальності, заснованої на солідарності», «Голова ради Євангельської церкви Німеччини застерігає від поспішних

¹ Der Spiegel (2024), “Auto fährt in Menschenmenge auf Magdeburger Weihnachtsmarkt”, available at: <https://www.spiegel.de/panorama/justiz/magdeburg-auto-fahrt-in-menschenmenge-auf-weihnachtsmarkt-a-89bccf41-ac09-4a5b-8845-fd9080e057e9> (accessed date 02.01.2025).

² Denk, D., Keinath, A., Finkenwirth, A. (2024), “Behörden erhielten Hinweise, Tatverdächtiger in Untersuchungshaft”, available at: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-12/magdeburg-weihnachtsmarkt-live> (accessed date 30.12.2024).

³ AfD – «Альтернатива для Німеччини», право-популістська, проросійська політична партія Німеччини.

⁴ ZDF (2024), “AfD-Demo und Gegenproteste in Magdeburg”, available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html> (accessed date 03.01.2024).

⁵ The Economist (2023), “Vladimir Putin’s useful idiots”, available at: <https://www.economist.com/europe/2023/07/03/vladimir-putins-useful-idiots> (accessed date 07.12.2024).

⁶ <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html>

політичних висновків стосовно біженців». Тижневик «Die Zeit» публікує тест під заголовком «Расистські напади після атаки на різдвяний ярмарок у Магдебурзі»⁷, в якому автор наголошує на кількох фактах нападів на людей із «міграційним походженням», а також на тому, що нападник був критиком ісламу. ZDF виносить у заголовок однієї з публікацій слова кардинала Райнгарда Маркса: «Магдебург був «актом божевілля»⁸. У такому формулюванні помітна спроба надати абстрактним поняттям суб'єктивних повноважень та ірраціоналізувати характер теракту. Це відомий ще з риторики Великої французької революції маніпулятивний прийом, мета якого – приховати дії справжнього злочинця. По-третє, помітною була також спроба надати злочину виняткового характеру. Наприклад, в одному з матеріалів ZDF про магдебурзьку трагедію йдеться про те, як боротися із такими загрозами в майбутньому, які «не вписуються в жодну модель екстремізму»⁹. Унікальність цього теракту пов'язували з начебто симпатіями нападника до праворадикального руху.

Частина матеріалів¹⁰ порушувала проблему прогалин у безпеці, зводячи складне питання терактів лише до відповідальності поліції, її спроможності запобігати терористичним актам. Таке спрощення нагадує метафоричний вислів Ніла Габлера¹¹ про нашу схильність відвертатися від реального світу, «турбуватися про кімнатні рослини, а не садити ліси». Те, як західноєвропейська преса висвітлює теракти впродовж останніх десятиліть, є свідченням того, що цей американський автор називає «згортанням інтелектуальних публічних дебатів в основних ЗМІ та браком мислителів, які би відважно викладали думки»¹². Підставою для такого «згортання» чи, радше, замовчування є побоювання, що об'єктивне, відповідальне висвітлення проблем поведінки іммігрантів-вихідців насамперед з мусульманських країн Африки та Азії посилить ксенофобські настрої в європейських суспільствах. Фактично ми маємо справу з нав'язливою медіаонтологією, згідно з якою реальністю вважають тільки те, що є видимим у медіаповідомленнях.

Чи тільки вищезгадані побоювання є причиною неспроможності за сукупністю насильницьких дій окремих вихідців з мусульманських країн (чи вже народжених у Німеччині, Великобританії, Франції) помітити тенденцію, яку британський неоконсервативний коментатор, один з редакторів тижневика «The Spectator» Дуглас Мюррей назвав «дивною смертю Європи»¹³? У наступній частині цього досліджен-

⁷ Die Zeit (2024), “Rassistische Übergriffe nach Anschlag auf Magdeburger Weihnachtsmarkt”, available at: <https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2024-12/magdeburg-rassismus-angriffe-anschlag-spenden> (accessed date 02.01.2025).

⁸ ZDF (2024), “Kardinal Marx: Magedburg war «Wahnsinnstat»», available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html> (accessed date 03.01.2025).

⁹ ZDF (2024), “Faeser und Münch versprechen «Fallchronologie»», available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html> (accessed date 02.01.2025).

¹⁰ ZDF (2024), “Wo waren die Sicherheitslücken?”», available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html> (accessed date 02.01.2025).

¹¹ Gabler, N. (2013), “The Elusive Big Idea”, *The New York Times*, Aug. 13. available at: <https://www.nytimes.com/2011/08/14/opinion/sunday/the-elusive-big-idea.html>

¹² Ibid.

¹³ Murray, D. (2017), *The Strange Death of Europe: Immigration, Identity, Islam*, Bloomsbury Publishing PLC, London, 343 p.

ня спробуємо з'ясувати основні аргументи його оцінок, які він виклав у своїх публікаціях, передовсім у книжці, що в українському перекладі вийшла під назвою «Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам»¹⁴.

Мовчання ЗМІ. Польський журналіст і дослідник медіа Мацей Іловський¹⁵ стверджував, що замовчування невігідної інформації – це найпростіший спосіб маніпуляції, який найчастіше використовують, адже наскільки легко когось впіймати на брехні, настільки важко довести, що хтось замовчує правду про невігідні факти для певної групи інтересів, влади чи власника ЗМІ. На думку Дугласа Мюррея¹⁶ впродовж останніх років більшість медіа європейських країн не хотіли зрозуміти чи публічно пояснити, що ж відбувається в імміграційній політиці і які її наслідки. Така ситуація є результатом, з одного боку, страху, а з іншого – незасвоєного уроку попередніх погроз. Британський дослідник звинувачує медіа й політиків в утвердженні ідеологем про «незначну відмінність між ісламом та іншими релігіями». «Вони увесь час наполягали, що рішення проблеми (якщо вона взагалі існує) полягає у поєднанні майбутнього європейського суспільства із майбутнім ісламу, у підтримці «поміrkованих» мусульман, що дало б перевагу «реформованому ісламу» над консервативним»¹⁷. Апогеем таких думок стала заява одного із головних соратників Ангели Меркель, колишнього міністра фінансів та голови Бундестагу ФРН Вольфганга Шойбле, який у 2016 році, закликав до створення «німецького ісламу»¹⁸. Прикладом такого страху є, зокрема, позиція британських медіа під час висвітлення, як виявило розслідування, системних «обшуків» молодих дівчат, організованих бандами чоловіків, вихідців з Північної Африки і Пакистану. «У кожному такому випадку поліція просто боялася братися за справу, а коли медіа нарешті взялися за неї, то теж швидко злякалися і спробували її зам'яти. Показ документального фільму про соціальні служби міста Бредфорд відклали після того, як самопроголошені «антифашисти» і очільники місцевої поліції звернулися до Channel 4 з вимогою закрити цей проєкт. Вони заявляли, що фрагменти фільму, у яких ішлося про сексуальну експлуатацію білих дівчат «азійськими» бандами, можуть розпалити ворожнечу»¹⁹. Ще одним аргументом на користь замовчування було те, що напередодні виборів розголос збільшить кількість симпатиків праворадикальної Британської національної партії.

«Провідні європейські медіа давно потерпають від такої ж недуги. Засвоївши урок фетви Рушді, данських карикатуристів і «Charlie Hebdo», вони, як і всі інші, а можливо, і більше, знають, що ісламське питання – це чи не єдина тема, поринати в яку не варто з огляду на репутаційні й фізичні ризики. Вони здебільшого відбиваються від цієї теми риторикою про «добрий тон» і знаходять для висвітлення

¹⁴ Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, 355 с.

¹⁵ Howiecki, M. (2003), *Krzywe zwierciadło: o manipulacji w mediach*, Gaudium, Lublin, 280 s.

¹⁶ Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, с. 156.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Süddeutsche Zeitung (2016), "Schäuble wünscht sich «deutschen Islam»", available at: <https://www.sueddeutsche.de/politik/muslime-in-deutschland-schaeuble-wuenscht-sich-deutschen-islam-1.3187989> (accessed date 14.12.2024).

¹⁹ Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, с. 57.

менш ризиковані питання. Одне з улюблених — «зростання ультраправих»²⁰. Дуглас Мюррей вважає, що лише завдяки блогосфері та соціальним мережам не вдалося замовчати згадувані вище події новорічного вечора в Кельні, де групи чоловіків-іммігрантів із країн Північної Африки і Близького Сходу, що налічували близько 2000 осіб, вчинили сексуальні та грабіжницькі напади на жінок. Саме диверсифікація джерел інформації може гарантувати публічну дискусію про імміграцію та іммігрантів, яку, на його думку, зокрема у Швеції, намагалися тримати під контролем не тільки однастайністю політичного класу з цього питання, а й політичною однастайністю шведської преси. «Медіа Швеції, можливо, більше, ніж будь-якої іншої країни Європи, дивилися на дискусії навколо імміграції з неприхованою зневагою і гнівом»²¹. Однак визначальні тут не політичні погляди переважно ліберальних журналістів, а страх перед звинуваченнями в «расизмі» за саму лиш згадку цих фактів. Спрацьовує ідеологема «усі, хто проти імміграційної політики влади, – расисти». Як наслідок, медіа у своїх репортажах використовують усілякі евфемізми, побоюючись вказати національну та релігійну ідентичність злочинців.

Редактор тижневика «The Spectator» стверджує, що ефект залякування виходить далеко за межі телевізійних студій центральних каналів телебачення. «Ми вже давно опинилися в ситуації, коли все, що можуть робити білі британці, – це мовчати стосовно змін у власній країні; останніми роками все скидається на те, що вони взагалі повинні мовчки змиритися з тим, що їх просто списують з рахунку, повинні прийняти поразку і втрату власної країни...»²².

Тиранія каяття. Саме так можна окреслити одну з фундаментальних причин згаданого вище мовчання і страху, використовуючи визначення сучасного французького письменника і філософа Паскаля Брюкнера²³. За допомогою цього поняття автор ставить невтішний діагноз Європі: захоплення самобичуванням, розкаянням в «історичних» гріхах перед колишніми колоніями та ісламським світом. На думку Дугласа Мюррея, Європа порівняно з іншими частинами світу найбільш пригнічена відчуттям провини за своє минуле. На це відчуття накладається екзистенціальна втома й передчуття закінчення європейської історії задля початку нової історії. «Масова імміграція – заміна значної частини європейського населення іншими народами – це одна із форм реалізації цієї нової історії...»²⁴. Можна припустити, що Європа намагається втекти у цю нову історію, бо стара начебто веде до концтабору «Аушвіц», тобто прагне ідентифікувати себе за допомогою не свого минулого, а через його заперечення. Сучасна Європа хоче визначати себе лише через права людини і, як наслідок, не може мати кордонів, чітких дефініцій, які б обмежували імміграцію та інтеграцію вихідців насамперед з Африки та Азії. Так спрацьовує підхід німецького соціолога Ульріха Бека²⁵, за яким Європа є космополітичною спільнотою, що

²⁰ Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, с. 248.

²¹ Там само, с. 250.

²² Там само, с. 38.

²³ Брюкнер, П. (2013), *Тиранія каяття: есе про західний мазохізм*, Темпора, Київ, 216 с.

²⁴ Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, с. 7.

²⁵ Beck, U., Grande, E. (2007), *Das kosmopolitische Europa: Gesellschaft und Politik*, Suhrkamp Verlag, Berlin, 419 s.

має обов'язок приймати все і всіх. Її секретом повинна бути відсутність субстанції, тобто сутності, радикальна толерантність і радикальна відкритість. Німецький соціолог пропонував переосмислити Європу в дусі «космополітичного реалізму», за яким космополітична Європа повинна забезпечити співіснування різних етнічних, національних, релігійних і політичних форм життя за принципом конституційної толерантності.

Ще одним наслідком «тиранії каяття», згідно з Д. Мюрреєм, є втрата права на євроцентризм. Мовляв, іммігрантська криза – це не тільки європейська проблема, а й світова, тому артикулювати її з європейської перспективи некоректно, бо це видає наш євроцентричний погляд на справи, який асоціюється з колоніалізмом. «Але ж немає і не може бути причин, чому європейці не мають сприймати і відчувати світ євроцентрично. Європа є домом європейських народів, і ми маємо право бути, так би мовити, домоцентричними, як і американці, індійці, пакистанці, японці і всі інші народи»²⁶.

Для британського публіциста такий стан покаяльних справ є манією з чітко вираженими ознаками виборчого лицемірства: «...якщо хтось розуміє, що провина лежить не на ньому особисто, а він просто говорить від імені вже мертвих попередників, тоді тенденція до перебільшення зростає. Сьогоднішнім політикам такі заяви лише додають балів, і що більший гріх, то більше обурення ним, а водночас більші потенційні політичні дивіденди за озвучене розкаяння. Завдяки таким заявам політичні лідери здобувають імідж великодушності, водночас не забруднюючись реальною провиною: адже особа, що просить прощення, сама не зробила нічого злого, а всі ті, хто міг би прийняти це вибачення, – давно мертві»²⁷. Мюррей застерігає, що, по-перше, такий політичний розрахунок не позбавлений ризику, адже якщо лідери певних країн постійно просять прощення за епізоди їхньої історії, то врешті-решт створюється враження, що ці країни мають особливі причини для почуття провини. По-друге, нав'язування почуття провини не тільки змінює природне ставлення людей до свого минулого, а й перетворює патріотизм на сором. Усе це може мати погані наслідки, адже «укорінення в умі нації переконання про «первородний гріх» – це найкращий із можливих способів змусити її сумніватися в собі. Національний первородний гріх змушує думати: ти нічого не зможеш змінити, творячи добро, бо ти зіпсутий у самій своїй основі»²⁸. Д. Мюррей риторично запитує: якщо міграція є частиною спокути за історичні кривди, як-от імперіалізм, то чому не кається Туреччина, Саудівська Аравія, Іран? «Усі країни, народи, релігії і раси свого часу вчинили щось жахливе, але більшість рас і культур не зазнають такого покарання. Тож хіба за цим не простежуються виразні антизахідні й особливо – антиєвропейські мотиви, що лежать в основі цих сучасних рухів? За цим стоїть дивна і небезпечна ідея»²⁹.

Криза ідентичності. Дуглас Мюррей стверджує, що Європа довго втішала себе своєю здатністю асимілювати іммігрантів. Тривалий час тут переважав опти-

²⁶ Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, с. 298.

²⁷ Там само, с. 167.

²⁸ Там само, с. 171.

²⁹ Там само, с. 175.

містичний для збереження ідентичності європейських народів погляд, згідно з яким прибульці асимілюються, а навіть найбільш неприйнятні аспекти їхньої культури, принаймні частково, європеїзуються. Однак таким сподіванням протистоять факти, які засвідчують наявність імміграційних суспільств, схильних до розширення всередині європейських країн. Члени таких суспільств живуть за своїми законами, сповідують привезену з батьківщини систему цінностей та релігію, усюди розмовляють рідними мовами, фактично не маючи потреби вчити мову країни проживання. Саме з цим британський дослідник пов'язує цивілізаційне самогубство Європи – результат втрати європейцями того єдиного місця у світі, яке вони називають домом, а отже й ідентичності.

Однак, на думку Д. Мюррея, навіть масове переселення мільйонів людей в Європу не видавалося б таким фатальним, якби не втрата віри у свої переконання, традиції та власну легітимність. Він вважає, що серед вирішальних факторів такої ситуації – втрата народами Західної Європи того, що іспанський філософ Мігель де Унамуно окреслив фразою «трагічне відчуття життя»³⁰, наслідком чого є забуття того, що все нам дороге, навіть найвеличніші цивілізації з найвищою культурою в історії, можуть знищити люди, які їх не заслуговують. «Цілий світ переїжджає до Європи саме в той момент, коли Європа втратила розуміння того, чим сама вона є. І якщо міграція мільйонів людей з інших культур у сильну й упевнену в собі культуру могла б мати шанси на успіх, то переселення мільйонів людей у культуру, що помирає, сповнена почуття провини і втоми, не може не обернутися крахом»³¹.

Британський автор стурбований тим, що європейську ідентичність, основою для якої були верховенство права, етика, закорінена в історію і філософію нашого континенту, хочуть звести до «поваги», «толерантності» та «різноманітності». «Така неглибока і поверхова самоідентифікація може прослужити нам ще декілька років, але вона аж ніяк не спроможна розбудити глибинні пласти громадянської свідомості, необхідної суспільству, яке прагне вижити у довгостроковій перспективі»³², – зауважує Д. Мюррей, стверджуючи, що в телепрограмах на зразок «Newsnight»³³ не прийнято навіть згадувати те, що раніше називали «нашою культурою». Парадоксальність ситуації полягає у тому, що саме ця замовчувана культура створила основу для часто згадуваної в медійному та політичному дискурсі різноманітності. Дослідник зазначає, що культивована різноманітність починає сама себе заперечувати. Річ у тому, що деяким районам Лондона вже бракує різноманітності не тому, що там бракує іммігрантів з Африки та Азії, а з огляду на те, що чисельність корінних мешканців столиці різко зменшується. Згідно з дослідженнями професора-демографа Оксфордського університету Девіда Коулмена³⁴, якщо темпи імміграції зберуться, то люди, які в переписі 2011 року ідентифікували себе як «білі британці», перестануть становити більшість у Сполученому Королівстві вже у 2060-х, а може, і швидше.

³⁰ Унамуно де, М. (2010), *Про трагічне відчуття життя та інші твори*, Астролябія, Львів, 298 с.

³¹ Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, с. 5.

³² Там само, с. 12.

³³ Newsnight – програма новин, розслідувань та аналізу поточних подій. В ефірі щовечора на каналах BBC Two і BBC News.

³⁴ Coleman, D. (2016), “Uncontrolled migration means Finis Britanniae”, *Standpoint*, № 83.

Спростування ідеологем та міфологем. На зміну «нашій культурі» мав прийти мультикультуралізм як ідеологічно марковане суспільне явище, спроможне полегшити адаптацію іммігрантів в європейських країнах. Ідеологія мультикультуралізму була дітищем лівих мислителів, реакцією на нацизм і фашизм та спробою маргіналізувати націоналістичні та консервативні цінності у повоєнній Європі. Однак сподівання на закладений у неї потенціал співіснування, взаємопроникнення культур, а також асиміляції не виправдалися. У багатьох містах Європи іммігрантські анклавні стали ознакою нової сегрегації. Політики почали констатувати кризу мультикультуралізму, а публіцисти – травму, яку мультикультуралізм завдав корінним європейцям. Дуглас Мюррей вважає, що європейські країни опинилися в ситуації, коли для того, щоб стати мультикультурними, вони повинні поступитися своєю культурою і постійно фокусуватися на своїх негативних сторонах. Таку повинність ілюструє оцінка Алена Фінкелькрота³⁵ про стан справ у французькій школі, в якій переважають ліві погляди. За його словами, франкофобія стала обличчям нової французької ідеології. Філософ і публіцист іронізує, що для того, щоб скласти іспит, про Францію потрібно говорити щось погане. Таку пам'ять, такий образ переказують молодим арабам, африканцям, азіатам, що має їм полегшити інтеграцію в країні, яка щоразу частіше просить вибачення за старі провини й обіцяє запровадження правдивої рівності. Отож, мультикультурна ера стала «періодом європейської самопожертви»³⁶, «антиєвропейською цивілізаційною моделлю та антизахідною ідеологією»³⁷.

Глорифікація мультикультуралізму породила міфологему про **«збагачення різноманітністю»**. За Д. Мюрреем, її основу становить переконання, що європейські суспільства трохи нудні й сірі, тому їх варто «покращити» через імміграцію носіїв інших культур. «Так немов у серці Європи існує якась діра, яку слід заповнити, інакше ми станемо тільки біднішими. Нові люди приносять зі собою інші культури, інші стилі поведінки, інші мови і, звісно ж, нову й цікаву кухню (що прихильники цього погляду люблять безкінечно повторювати)»³⁸. Для британського дослідника³⁹ ця міфологема базується на двох логічних помилках. По-перше, на припущенні, що найкращий спосіб пізнати світ і світові культури — не подорожувати світом, а заохочувати увесь світ приїхати до нас... і залишитися тут. По-друге, на переконанні, ніби цінність іммігрантів продовжує зростати разом зі зростанням їхньої кількості.

Ще одну міфологему, яку спростовує Д. Мюррей, можна сформулювати так: **«імміграція вирішує проблему старіння»**. За його спостереженнями, велика кількість молодих іммігрантів не є вирішенням проблеми, бо іммігранти теж старіють. Це лише короткострокове її вирішення, яке в майбутньому може цю проблему тільки загострити, адже «існуватиме постійна потреба імпортувати дедалі більшу кількість мігрантів, як у фінансовій піраміді, для того, щоб дедалі більшої кількості людей забезпечувати той стиль життя, до якого вони призвичаїлися»⁴⁰.

³⁵ Finkelkraut, A. (2007), *Qu'est-ce que la France ?*, Stock, Paris, 2007. 432 p.

³⁶ Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, с. 74.

³⁷ Huntington, S.P. (2004), *Who Are We? America's Great Debate*. Free Press, New York, 2004. P. 171.

³⁸ Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, с. 54.

³⁹ Там само.

⁴⁰ Там само, с. 52.

Висновки

Проблема імміграції надзвичайно медіатизована, тобто підпорядкована ідеологічній програмі основних медіа, більшість з яких – ліберальні. Замовчування інформації про походження авторів низки терористичних актів у Німеччині, Франції, Великобританії можна розглядати як один із способів згаданої медіатизації, що має чітко виражений маніпулятивний характер.

Ігнорування цієї проблеми у медійному та в політичному дискурсі створює сприятливі умови для спекуляцій на темі імміграції та збереження ідентичностей європейських народів. З інформаційного вакууму користають радикальні політичні сили, які часто перебувають під впливом російської пропаганди та фінансових можливостей московської влади.

Саме проблема збереження ідентичності європейських народів мала б солідаризувати зусилля ліберальних та консервативних політиків та медіа, адже окреслені Дугласом Мюрреєм тенденції однаково загрожують як національним інтересам та традиціям, що дуже важливі для консерваторів, так і свободі, на якій традиційно наголошують ліберали.

Нічим не обмежена, позбавлена сенсу свобода, яка у зазначеному вище контексті виявляється у політиці ліквідації будь-яких кордонів, може спричинити хаос та самозаперечуватися, тобто вести до насилля.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Beck, U., Grande, E. (2007), *Das kosmopolitische Europa: Gesellschaft und Politik*, Suhrkamp Verlag, Berlin, 419 s.
2. Coleman, D. (2016), "Uncontrolled migration means Finis Britanniae", *Standpoint*, № 83.
3. Denk, D., Keinath, A., Finkenwirth, A. (2024), "Behörden erhielten Hinweise, Tatverdächtiger in Untersuchungshaft", available at: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-12/magdeburg-weihnachtsmarkt-live>
4. Der Spiegel (2024), "Auto fährt in Menschenmenge auf Magdeburger Weihnachtsmarkt", available at: <https://www.spiegel.de/panorama/justiz/magdeburg-auto-faehrt-in-menschenmenge-auf-weihnachtsmarkt-a-89bccf41-ac09-4a5b-8845-fd9080e057e9>
5. Die Zeit (2024), "Rassistische Übergriffe nach Anschlag auf Magdeburger Weihnachtsmarkt", available at: <https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2024-12/magdeburg-rassismus-angriffe-anschlag-spenden>
6. Finkelkraut, A. (2007), *Qu'est-ce que la France ?*, Stock, Paris, 2007. 432 p.
7. Gabler, N. (2013), "The Elusive Big Idea", *The New York Times*, Aug. 13. URL: <https://www.nytimes.com/2011/08/14/opinion/sunday/the-elusive-big-idea.html>
8. Huntington, S.P. (2004), *Who Are We? America's Great Debate*, Free Press, New York, 2004. P. 171.
9. Howiecki, M. (2003), *Krzywe zwierciadło: o manipulacji w mediach*, Gaudium, Lublin, 280 s.
10. Murray, D. (2017), *The Strange Death of Europe: Immigration, Identity, Islam*, Bloomsbury Publishing PLC, London, 343 p.
11. Süddeutsche Zeitung (2016), "Schäuble wünscht sich «deutschen Islam»", available at: <https://www.sueddeutsche.de/politik/muslime-in-deutschland-schaeuble-wuenscht-sich-deutschen-islam-1.3187989>

12. The Economist (2023), “Vladimir Putin’s useful idiots”, available at: <https://www.economist.com/europe/2023/07/03/vladimir-putins-useful-idiots>
13. ZDF (2024), “AfD-Demo und Gegenproteste in Magdeburg”, available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html>
14. ZDF (2024), “Faeser und Münch versprechen «Fallchronologie»”, available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html>
15. ZDF (2024), “Kardinal Marx: Magedburg war «Wahnsinnstat»”, available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html>
16. ZDF (2024), “Wo waren die Sicherheitslücken?””, available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html>
17. Брюкнер, П. (2013), *Тиранія каяття: есе про західний мазохізм*, Темпора, Київ, 216 с.
18. Мюррей, Д. (2024), *Самознищення Європи: імміграція, ідентичність, іслам*, Наш Формат, Київ, 355 с.
19. Унамуно де, М. (2010), *Про трагічне відчуття життя та інші твори*, Астролябія, Львів, 298 с.

REFERENCES

1. Beck, U., Grande, E. (2007), *Das kosmopolitische Europa: Gesellschaft und Politik*, Suhrkamp Verlag, Berlin, 419 s.
2. Bruckner, P. (2010), *The tyranny of guilt : an essay on Western masochism*, Princeton University Press, Princeton, 256 p.
3. Coleman, D. (2016), “Uncontrolled migration means Finis Britanniae”, *Standpoint*, № 83.
4. Denk, D., Keinath, A., Finkenwirth, A. (2024), “Behörden erhielten Hinweise, Tatverdächtiger in Untersuchungshaft”, available at: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-12/magdeburg-weihnachtsmarkt-live>
5. Der Spiegel (2024), “Auto fährt in Menschenmenge auf Magdeburger Weihnachtsmarkt”, available at: <https://www.spiegel.de/panorama/justiz/magdeburg-auto-faehrt-in-menschenmenge-auf-weihnachtsmarkt-a-89bccf41-ac09-4a5b-8845-fd9080e057e9>
6. Die Zeit (2024), “Rassistische Übergriffe nach Anschlag auf Magdeburger Weihnachtsmarkt”, available at: <https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2024-12/magdeburg-rassismus-angriffe-anschlag-spenden>
7. Finkelkraut, A. (2007), *Qu'est-ce que la France?*, Stock, Paris, 2007. 432 p.
8. Gabler, N. (2013), “The Elusive Big Idea”, *The New York Times*, Aug. 13. URL: <https://www.nytimes.com/2011/08/14/opinion/sunday/the-elusive-big-idea.html>
9. Huntington, S.P. (2004), *Who Are We? America’s Great Debate*, Free Press, New York, 2004. P. 171.
10. Howiecki, M. (2003), *Krzywe zwierciadło: o manipulacji w mediach*, Gaudium, Lublin, 280 s.
11. Murray, D. (2017), *The Strange Death of Europe: Immigration, Identity, Islam*, Bloomsbury Publishing PLC, London, 343 p.

12. Miurrei, D. (2024), *Samoznyshchennia Yevropy: immihratsiia, identychnist, islam*, Nash Format, Kyiv, 355 c.
13. Süddeutsche Zeitung (2016), “*Schäuble wünscht sich «deutschen Islam»*”, available at: <https://www.sueddeutsche.de/politik/muslime-in-deutschland-schaeuble-wuenscht-sich-deutschen-islam-1.3187989>
14. The Economist (2023), “*Vladimir Putin’s useful idiots*”, available at: <https://www.economist.com/europe/2023/07/03/vladimir-putins-useful-idiots>
15. Unamuno de, M. (2005), *Tragic sense of life, Cosimo Classics*, New York, 374 p.
16. ZDF (2024), “*AfD-Demo und Gegenproteste in Magdeburg*”, available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html>
17. ZDF (2024), “*Faeser und Münch versprechen «Fallchronologie»*”, available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html>
18. ZDF (2024), “*Kardinal Marx: Magedburg war «Wahnsinnstat»*”, available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html>
19. ZDF (2024), “*Wo waren die Sicherheitslücken?*”, available at: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/magdeburg-anschlag-weihnachtsmarkt-100.html>

**MEDIA AND IDEOLOGICAL ASPECTS
OF THE PRESENTATION OF THE IMMIGRATION PROBLEM
IN WESTERN EUROPEAN COUNTRIES:
DOUGLAS MURRAY'S PERSPECTIVE**

Taras Lylo

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine*

e-mail: taras.lylo@lnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1673-6648>

The article examines the media and ideological aspects of covering the problem of immigration and terrorist acts committed by immigrants in several Western European countries. In particular, the reasons for withholding information about the perpetrators of terrorist acts are considered, such as reputational and physical risks, the problem of the “tyranny of the guilt”, and the threat to the identities of European peoples. The point is that ignorance of this problem in the media and political discourse creates favorable conditions for speculation on the topic of immigration and the preservation of the identities. Radical political forces, who are under the influence of Russian propaganda and the financial capabilities of the Moscow regime, take advantage of the information vacuum.

Special attention is also paid to pro-immigration ideologemes and mythologemes, which Douglas Murray, one of the editors of the conservative weekly «The Spectator», analyzes in his book “Strange Death of Europe: Immigration, Identity, Islam”. This primarily concerns statements such as “immigration enriches with diversity,” “immigration solves the problem of aging” etc.

The author argues that it is the problem of preserving the identity of European peoples that should unite the efforts of liberal and conservative politicians and the media in order to introduce mechanisms for regulating the immigration process, because, firstly, the trends outlined by Douglas Murray equally threaten both national interests and traditions, which are very important for conservatives, and freedom, which is the main value for liberals. Secondly, unrestricted, meaningless freedom, which in the context indicated in the article is manifested in the policy of eliminating any borders, can cause chaos and deny itself, that is, lead to violence.

Keywords: immigration, media, ideologeme, mythologeme, identity, Islam, Douglas Murray.